

економічної співпраці; поліпшення інвестиційного клімату, що принесе додаткові надходження засобів в економіку країни, сприя-

тиме її оздоровленню, зміцненню і розвитку конкурентоспроможного молокопродуктового підкомплексу АПК України.

Список використаних джерел

1. *Боженко Л.І.* Управління якістю, основи стандартизації та сертифікації продукції /Л.І.Боженко, О.Й.Гута – Львів, 2001. – 172 с.
2. *Бондаренко В.М.* Розвиток ефективного виробництва молока та його промислової переробки в Україні / В.М. Бондаренко // Економіка АПК. — 2008. — № 5. — С. 61-64.
3. *Васильчак С.В.* Формування ринку молока в Європейському Союзі: уроки для України / С.В. Васильчак // Економіка АПК – 2005. – № 5. – С.139 – 143.
4. *Збарський В.К.* Конкурентоспроможність високотоварних сільськогосподарських підприємств / В.К. Збарський, М.А. Місевич; за ред. професора В.К. Збарського. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 310 с.
5. *Ільчук М.М.* Виробництво молока та ринок молочних продуктів / М.М. Ільчук. – К.: Аграрна наука, 2001. – 218 с.
6. *Касянчук В.В.* Проблеми безпечності української молочної продукції / В. Касянчук // Продукты & Ингредиенты. – 2008. – №5. – С.54-56.
7. *Лайко П.А.* Безпека харчування – запорука здоров'я / П.А. Лайко, М.Ф. Бабієнко, Є.А. Бузовський // Економіка АПК. – 2004. – № 10. – С. 37-46.
8. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>.
9. *Никитин В.А.* Управление качеством на базе стандартов ISO 9000:2000 / В.А. Никитин. – СПб. : Дрофа, 2002. – 272 с.
10. *Отенко І.П.* Управління конкурентними перевагами підприємства: наук. вид. / І. П. Отенко, Є. О. Полтавська. – Харків: ХНЕУ, 2005. – 212 с.
11. Ринок продовольства: проблеми формування і розвитку / за ред. П.Т. Саблука, В.І. Бойка, М.Г. Лобаса. – К.: Укр ІНТЕІ, 1993. – 236 с.
12. *Скрипчук П.М.* Социально-экономические основы экологической сертификации в Украине / П.М. Скрипчук // Устойчивое социально-экономическое развитие региона: Междунар. науч.-практ. конф. Гродно, 16-17 мая 2008 г. – Гродно ГрГУ им. Я. Купалы / П.М. Скрипчук. – Гродно: ГрГУ, 2008. – В 2 ч. Ч. 1. – С. 167-172.
13. Статистична інформація [Електронний ресурс] / матеріал Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
14. Association Ukrainian Agribusiness Club (UCAB), 2008. Dairy industry: Ukraine. – 2007. Logos. Kyiv.
15. *Ilchuk V., Radko V.*, 2008. Strategic Tasks of Dairy Farming. Dairy industry: Ukraine. – 2007. Logos. Kyiv, p. 44-48.
16. *Kotler P., Keller K. L.*, 2009. Marketing Management, 13 th edition. Pearson Education International.
17. *Niviyevskiy O., Iliencko I. and Ryzhkova M.*, 2008. Dairy Supply Chain in Ukraine: Bottlenecks and Direction For Development. Poster Paper presented at IAMO Forum 2008, Halle, Germany.
18. *Szabo G.G., Popovics P.*, 2009. Possible ways of market coordination and integration in the Hungarian dairy sector.
19. *Velthuis A.G.J. and M.A.P.M. van Asseldonk*, 2010. Process audits versus product quality monitoring of bulk milk.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2013 р.

*

УДК 65.012.12:338.434:330.341

*Л.М. ЗАДОРОЖНА, аспірант**
Вінницький національний аграрний університет

Створення науково-технічної продукції та обсяги фінансування інноваційної діяльності в Україні

Постановка проблеми. Потенційні можливості розвитку й ефективності виробництва визначаються передусім науково-

технічним прогресом, його темпами і соціально-економічними результатами. Чим цілеспрямованіше та ефективніше використовуються новітні досягнення науки й техніки, які є першоджерелами розвитку продуктивних сил, тим успішніше розв'язуються пріоритетні виробничі та соціальні завдання

* Науковий керівник – О.Г. Шпикуляк, доктор економічних наук, старший науковий співробітник.

© Л.М. Задорожна, 2014

життєдіяльності суспільства. Науково-технічний прогрес, визнаний у всьому світі як найважливіший чинник економічного зростання, все частіше у зарубіжній та вітчизняній літературі пов'язується з поняттям інноваційного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інноваційної діяльності присвячені дослідження відомих вітчизняних та іноземних учених-економістів: В. Hall [1], J. Kubiš [2], О. Лапка [5], М. Козоріза [6], О. Терещенка [7] й ін.

Мета статті – узагальнення засад щодо створення та запровадження науково-технічної продукції; темпів зростання/зменшення обсягів фінансування державного замовлення; фінансування інноваційної діяльності й трансферу технологій за стратегічними пріоритетними напрямками інноваційної діяльності, зокрема, за стратегічним пріоритетом “Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу”.

Виклад основних результатів дослідження. Науково-технічна продукція (далі – НТП) – закінчені й матеріалізовані результати (винаходи, розробки, наукові звіти, па-

тенти) наукових досліджень, проектно-конструкторських робіт, консалтингових та інжинірингових розробок, що являють собою товар, який може бути представлений на ринку науково-технічної продукції для подальшого використання у виробничій і невиробничій сфері з метою підвищення ефективності діяльності та забезпечення більшого прибутку. НТП є проміжною стадією між науково-технічною діяльністю й інновацією. При прикладному застосуванні для виробництва продукції або послуг вона стає інновацією. НТП має ширше трактування, ніж інновація, більший спектр використання і може бути самостійним товаром на ринках нематеріальних активів як об'єкт інтелектуальної власності.

Аналізуючи динаміку створення науково-технічної продукції за рахунок загального фонду державного бюджету за 2008–2012 роки можна стверджувати, що практично незмінною залишається структура НТП за видами: методи й теорії становлять близько 30%, технології – 9-10, сорти рослин і породи тварин – 2-4% (рис. 1).

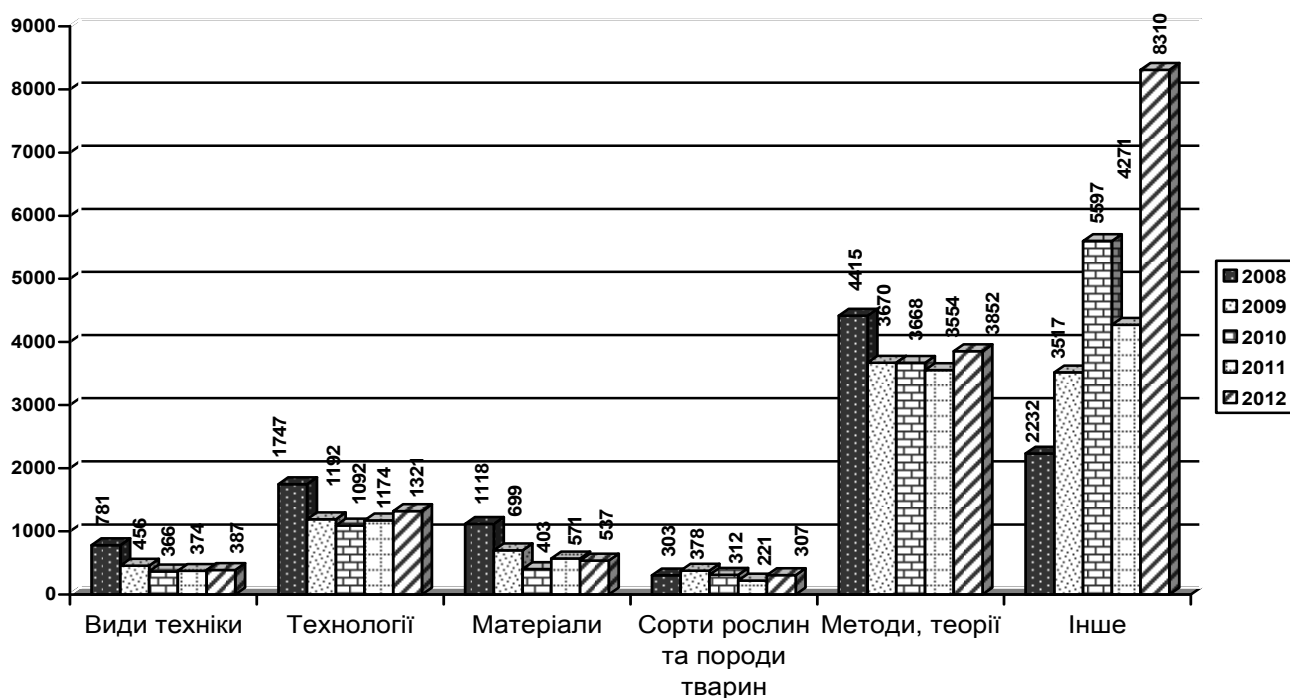

Рис. 1. Динаміка створення науково-технічної продукції, од.

Джерело: Складено на основі даних [3].

Частка створеної нової НТП за рахунок загального фонду державного бюджету залишається практично незмінною протягом

останніх років і становить: видів техніки – понад 50%, технологій – 65-70, матеріалів – близько 75, методів, теорій – понад 82-88%.

Нові сорти рослин та породи тварин створюються, в основному, за рахунок загального фонду державного бюджету (99-100%). Понад 50% (2011 р. – близько 40%) створеної НТП віднесено до категорії “інші”, серед якої є досить серйозні розробки нормативно-методичної, правової й іншої документації (це висвітлено в аналітичних записках головних розпорядників), але в деяких випадках, як і в минулі роки, до цієї категорії віднесено наукові звіти, монографії (хоча друковані роботи розглядаються як спосіб реалізації створеної продукції та наводяться в даних, що характеризують рівень публікаційної активності).

Важливим показником ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на фінансування науково-технічних робіт, залишається кількість запровадженої

науково-технічної продукції. Відповідно до чинної нормативно-правової бази відповідальність за запровадження результатів науково-технічної діяльності у галузях економіки покладається на розпорядників бюджетних коштів – державних замовників науково-технічної продукції.

Аналіз стану запровадження НТП показав, що з 15021 од. продукції, створеної за рахунок загального фонду державного бюджету у 2012 році, впроваджено 60,3% (9055 од. науково-технічної продукції).

За видами НТП частка запровадження її від загальної кількості становить: нових видів виробів – 4,1%, з них видів техніки – майже 59%; технологій – 7,4; матеріалів – 1,8; сортів рослин та порід тварин – 0,2; методів, теорій – 21,4; інших – 65,1% (рис. 2).

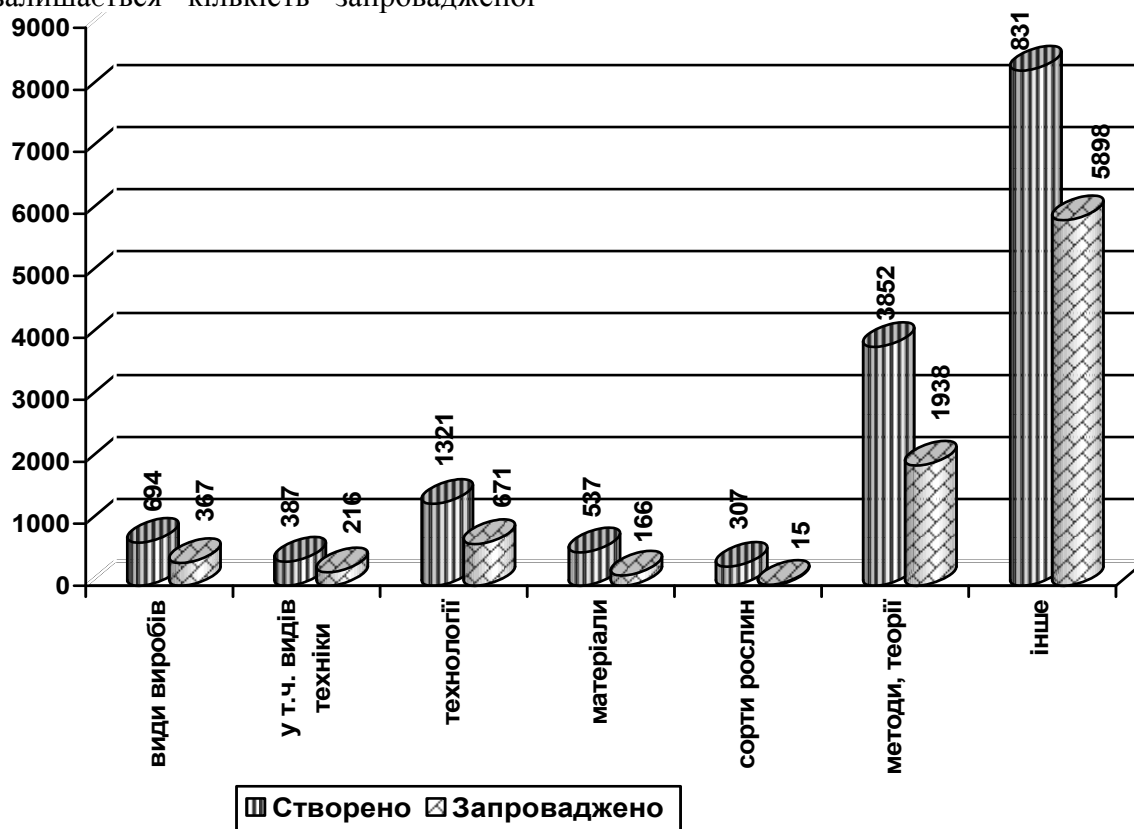

Рис. 2. Розподіл створеної за рахунок загального фонду і запровадженої НТП за видами, од.

Джерело: Складено на основі даних [3].

На розробки найважливіших новітніх технологій, які є однією з важливих форм реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, у 2012 році виділено за ра-

хунок коштів загального фонду державного бюджету 37,6 млн грн (97,9% від плану). Це на 10,6% менше, ніж у 2011 році (рис. 3).

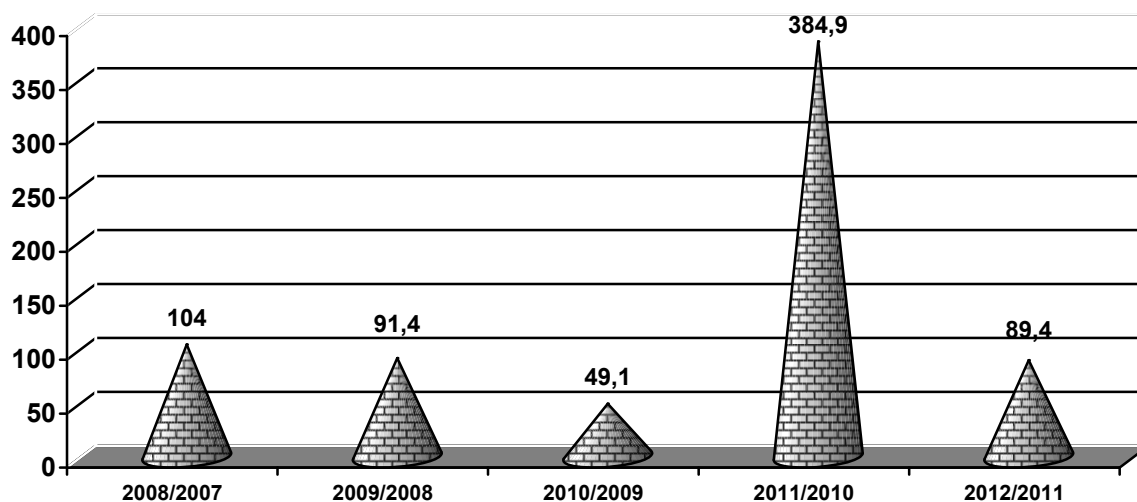

Рис. 3. Темпи зростання/зменшення обсягів фінансування державного замовлення, % до попереднього року

Джерело: Складено на основі даних [3, 4].

Загальна сума видатків на інновації у 2012 році зменшилася на 2853,3 млн грн порівняно з 2011-м. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств – 63,9% загального обсягу витрат (52,9% у 2011 р.).

Частка кредитів становила 21,0% (38,3%), фінансова підтримка держави – 2,2% (1,1%), кошти іноземних та вітчизняних інвесторів – 8,6% і 1,3% відповідно (0,4% і 0,3%) (табл.).

Динаміка та структура фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності, млн грн	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	1757,1	5751,6	10821	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9	11480,6
У % до ВВП	1,0	1,3	1,5	1,3	0,9	0,7	1,1	0,81
<i>З них за рахунок (у % до загального обсягу фінансування):</i>								
власних коштів	79,6	87,7	73,7	60,6	65	59,3	52,9	63,9
державного бюджету	0,4	0,5	1,3	2,8	1,6	1,1	1,0	2,0
місцевих бюджетів	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
позабюджетних фондів	1,9	0	0	0	0	0	0	0
вітчизняних інвесторів	2,8	1,4	0,2	1,4	0,4	0,4	0,3	1,3
іноземних інвесторів	7,6	2,7	3,0	1,0	19,0	30,0	0,4	8,6
кредитів	6,3	7,1	18,5	33,7	11,8	7,8	38,3	21,0
інших джерел	1,3	0,3	3,2	0,4	2,1	1,3	6,9	3,0

Серед науковців немає єдиного підходу до визначення ресурсного забезпечення інноваційної діяльності. Найпоширенішою є думка, що інноваційна діяльність вимагає залучення тільки фінансових ресурсів, тобто фінансування інноваційної діяльності – це лише грошові відносини з іншими суб'єктами господарювання та банками з оплати науково-технічної продукції, контрагентських робіт, поставок спецобладнання, матеріалів і комплектуючих виробів, розрахунків із замовниками, трудовими колекти-

вами й державними органами управління [6, с.12-13].

Інші економісти зазначають, що здійснення інноваційної діяльності вимагає залучення не лише коштів у безпосередньо грошовому вимірі, а також інших – у вигляді основних і оборотних засобів, майнових прав та нематеріальних активів, кредитів, позик і застав (боргових зобов'язань), прав на землеволодіння й землекористування тощо [5].

Незважаючи на тривале використання поняття “фінансування”, загальної думки

стосовно його економічного змісту серед фахівців до цього часу не існує. Згідно з визначенням, яке наведено у фінансово-правовому словнику, “фінансування” – це постачання підприємств, установ, організацій коштами з певних джерел на конкретні цілі.

Якщо розглядати термін “фінансування”, то етимологічно він походить від «financing» – це мобілізація підприємством необхідних для виконання поставлених перед ним планових завдань фінансових ресурсів; комплекс заходів щодо формування й обслуговування капіталу підприємства [7, с.123-128].

Із загального обсягу фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у 2012 році найбільше коштів витрачено на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 8051,8 млн грн (70,1%). На фінансування внутрішніх науково-дослідних розробок (НДР) витрачено 965,2 млн грн, придбання зовнішніх НДР – 231,1, придбання інших зовнішніх знань – 47,04 млн грн. Сумарні витрати на навчання й підготовку персоналу, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов’язані зі створенням і запровадженням інновацій (інші витрати), становили 2185,5 млн грн (рис. 4).

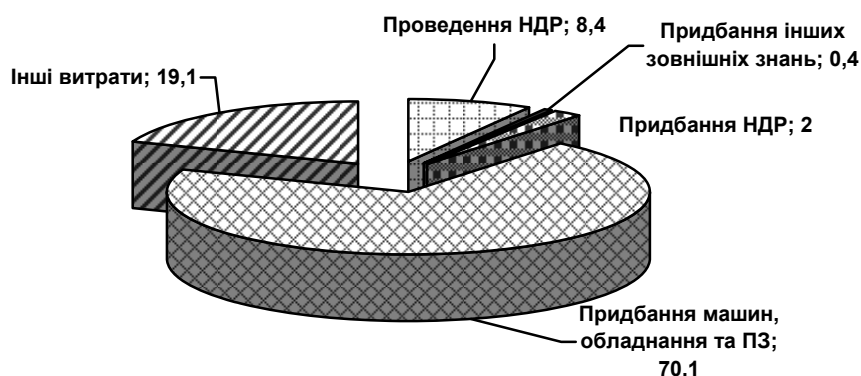

Рис. 4. Структура загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності у 2012 р., %

Джерело: Складено на основі даних [3, 4].

Аналіз фінансування інноваційної діяльності та трансферу технологій за стратегічними пріоритетними її напрямками показує, що у 2012 році 71,6% бюджетних коштів використано головними розпорядниками за пріоритетними напрямками інноваційної діяльності, решта 28,4% – за іншими напрямками.

Витрати бюджетних коштів здійснювалися за всіма стратегічними напрямками. Найбільша їхня частка припадає на такі стратегічні пріоритети інноваційної діяльності – “Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу” – 42,8%, “Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки” – 16,4%.

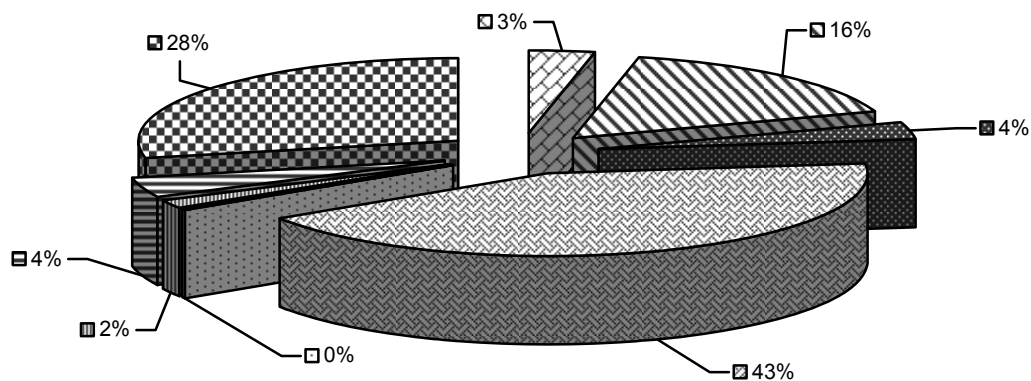
Найменше профінансований пріоритет “Впровадження нових технологій та облад-

нання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики” (0,2%); незначні кошти (1,7%) виділено на пріоритет “Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища” (рис. 5).

Розглянемо детальніше технологічне оновлення й розвиток агропромислового комплексу.

Зазначений стратегічний пріоритетний напрям одержав найбільшу частку бюджетних коштів, а саме – 95382,90 тис. грн, або 42,8% загального обсягу фінансування інноваційної діяльності.

За цим стратегічним пріоритетом затверджено вісім середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня (рис. 6).

- Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії
- Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки
- Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій
- Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу
- Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики
- Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища
- Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки
- Інше

Рис. 5. Розподіл витрат на здійснення інноваційної діяльності за стратегічними пріоритетними напрямками інноваційної діяльності у 2012 р., %

Джерело: Складено на основі даних [3, 4].

Водночас найменші обсяги коштів (365,16 тис. грн, або 0,4%) спрямовано за напрямом “Розроблення та впровадження

технологій виробництва діагностиків захворювань рослин” (рис. 6).

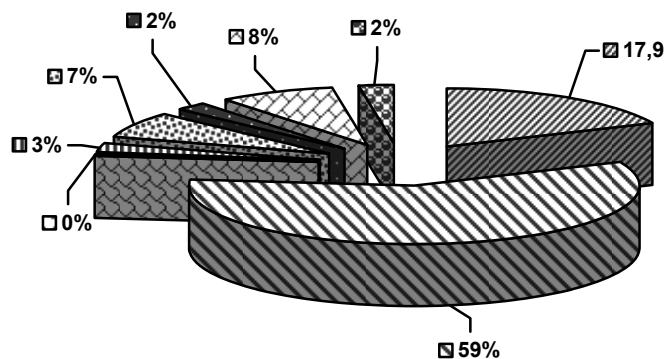

Рис. 6. Розподіл видатків на середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня за стратегічним пріоритетом “Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу” у 2012 р.

Джерело: Складено на основі даних [3, 4].

Фінансування середньострокових пріоритетних напрямів здійснено лише за рахунок спецфонду державного бюджету двома розпорядниками коштів: МОН (0,1%) і НААН (99,9%).

На технологічне оновлення й розвиток агропромислового комплексу припадає найбільша частка надходжень від передання технологій: передано 935 технологій з обсягом надходжень 20590,10 тис. грн, що становить 78,5% загального обсягу надходжень від передання технологій.

Майже всі технології (934 од. на суму 20579,80 тис. грн) передані на внутрішньому ринку і є новими для України, з них 920 од. (20497,9 тис. грн) належать Національній академії аграрних наук України.

Із переданих технологій на внутрішньому ринку за формами передання найбільшу частку становлять ліцензії, ліцензійні договори на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей – 848 технологій з обсягом надходжень 19871,30 тис. грн, або 96,6% обсягу надходжень від передання технологій за пріоритетом;

виключних майнових прав власності на винаходи, промислові зразки, корисні моделі – 72 технології, обсяг надходжень – 626,6 тис. грн;

ноу-хау, угоди на придбання (передання) технологій – 14 технологій, обсяг надходжень – 81,9 тис. грн.

Національною академією аграрних наук України по 920 об'єктах права інтелектуальної власності укладено близько 3 тис. ліцензійних угод, за якими залучено позабюджетних коштів на суму 20,5 млн грн (спецфонд бюджетної програми “Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням, фінансова підтримка технічного забезпечення наукових установ та підготовки наукових кадрів”, КПКВК 6591060).

Фінансування інновацій – це не тільки доступність фінансових ресурсів. Це також кваліфікація нинішніх проектів, оцінка їх і проведення додаткової управлінської й технічної експертизи, які потрібні, щоб сприяти створенню інноваційних підприємств. Йдеться також про знаходження спільної

мови, що дає змогу створювати зв'язки між різними суб'єктами та підвищувати обізнаність про існуючі альтернативи на різних етапах життя підприємств. Стратегічні зусилля потрібні для забезпечення фінансування як економічного середовища, так і інституційної інфраструктури, що створює й підтримує приватну діяльність у цій сфері [2, с. 2-3].

Можна виділити кілька етапів фінансування:

- ❖ *зародження* – охоплює початкове дослідження й розвиток комерційної ідеї або бізнес-концепції, орієнтована на визначення технічної здійсненності, потенціал ринку та економічної життєздатності;

- ❖ *запуску* – охоплює розробку прототипу продукту; початкове дослідження ринку, а також створення формальної бізнес-організації;

- ❖ *раннього зростання* – належить до малої комерціалізації й зростання, а також розвитку основ для масштабності бізнесу;

- ❖ *розширення* – охоплює значне зростання масштабу та впливу ринку на бізнес.

Висновки. Інноваційна діяльність – особливий вид підприємницької діяльності, достатньо ризиковий, оскільки вірогідність швидкої трансформації ідеї або винаходу у комерціалізований продукт не завжди висока. Проте й віддача від таких проектів може бути великою. Тому інноваційна діяльність потребує особливих механізмів стимулювання та державної підтримки.

Реалії такі: ставки по кредитах комерційних банків надзвичайно високі, фінансові інституції (страхові компанії, пенсійні й інвестиційні фонди) не ризикують вкладати в інновації, українські венчурні фонди практично відсутні. І тут держава має впливати на фінансовий сектор, щоб активізувати діяльність інноваторів, підприємств, а також банків, інших фінансових установ та організацій.

За сучасних умов, коли розвиток науки і техніки досяг великих масштабів, жодна з держав, навіть США, Японія, Німеччина чи Росія з їхнім значним науковим та ресурсним потенціалом не в змозі на однаковому рівні забезпечити поступ усіх напрямів науково-технічного розвитку. Тому основним

завданням для країни нині є створення умов для розвитку інвестиційно-інноваційної економіки, наявність широких зв'язків із зовнішнім світом, науково-технічна спеціалі-

зація, участь у світовому поділі праці, ефективне використання зарубіжного науково-технічного досвіду.

Список використаних джерел

1. Hall B. H. The Financing of Innovation / Bronwyn H. Hall // December 2005. – P. 28.
2. Kubiš J. Policy Options and Instruments for Financing Innovation: A Practical Guide to Early-Stage Financing / Jan Kubiš // United Nations Economic Commission for Europe. – New York and Geneva. – 2009. – P. 62.
3. Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та одержані результати у 2012 р. Аналітична довідка. – К., 2013. – С. 54.
4. Наука та інновації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Лапко О. Проблеми інноваційної діяльності / О. Лапко // Економіка України. – 2009. – № 8. – С. 93–95.
6. Принципи формування і механізми реалізації фінансової політики приватизованих підприємств: [моногр.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М. А. Козоріз // Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 358 с.
7. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб]. / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.

Стаття надійшла до редакції 23.01.2014 р.

*

UDS 620.952(477)

*N.V. PRYSHLIAK, post-graduate student**
Vinnitsia National Agrarian University

Perspectives of bioethanol production of sugar beets in Ukraine

Scientific problem. Ukraine's geographic position, availability of favorable soil and good climatic conditions make it potentially attractive for growing sugar beets. In recent years, Ukraine has experienced deregulation of sugar beet production. Producers lose interest in the production of sugar beets, the crop that is very important in crop rotation. That causes inefficient work of sugar factories. The level of unemployment becomes higher, particularly in rural areas, import of sugar increases. Diversification of processes at sugar factories will enable to form a stable demand for sugar beets and increase the efficiency of the entire sugar beet industry functioning.

Constantly increasing demand and prices for fuel and energy resources, dependence of imports on natural gas, oil and its derivatives,

complicated ecological situation, that provokes climate change, all this make biofuel production in Ukraine extremely important and promising. Experience of such countries as the U.S., Brazil and European countries shows the effectiveness of processing agricultural raw materials and organic waste into biofuels. The solution to the problem of sugar-beet industry decline, dependence on energy import and environmental degradation may become the establishment of bioethanol production at sugar beet industry plants.

The objective of this article is to define the importance of biofuels production from sugar beet in Ukraine by analyzing the peculiarities of world sugar beet production, the current state of Ukrainian sugar-beet industry functioning, the situation at the world and domestic sugar market.

Analysis of recent researches and publications. Many leading foreign and local scientists, including Robert C. Brown [2],

* Scientific advisor – H.M. Kaletnik, Doctor of economic sciences, prof., academician of NAAS.
© N.V. Pryshliak, 2014